

УДК 329.23

ІНСТИТУЦІЙНІ ФОРМИ ФРАНЦУЗЬКОГО ПАТРІОТИЗМУ: НАПРЯМКИ ЕВОЛЮЦІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ

Борис Філатов

*Політична рада політичної партії
«Українське об'єднання патріотів»
м. Дніпро, Україна, 49000*

У статті розглянуто інституційні форми втілення політичного патріотизму в сучасній Франції. Розглянуто тенденції вираження патріотичних ідей і положень окремими політичними силами. Визначено ціннісне й ідейне підґрунтя політичної поведінки, що нерідко пояснює політичний вибір громадян. Увага акцентується на патріотизмі, що набуває статусу пояснювального концепту в рамках аргументації несприйняття процесів міграції в сучасній Європі. Заслужують на увагу нові інституційні форми, в яких патріотизм утілюється як сукупність уявлень політичного світосприйняття в умовах дезінтеграції традиційних ідеологій, зростання політико-комунікаційних маніпуляцій. Визначено вплив політичного патріотизму Франції на систему політичного лідерства. Вивчаються основи співпраці різноманітних політичних груп у межах політичної конкуренції з лівими й ліберальними політичними силами.

Ключові слова: політичний патріотизм, лояльність, республіканізм, політичні партії, громадські рухи, політика мультикультуралізму.

Постановка проблеми. Патріотизм як політичний чинник в умовах сучасної демократії набуває втілення в різних дисциплінарних підрозділах політичних наук. Ціннісне й ідейне підґрунтя політичної поведінки нерідко пояснює політичний вибір громадян в умовах політичних криз і кардинальних суспільних змін. Вагомою тенденцією в політологічних дослідженнях є розгляд патріотичних концепцій і рухів у рамках етнічного ренесансу на глобальному рівні. Також патріотизм набуває статусу пояснювального концепту в рамках аргументації несприйняття процесів міграції в сучасній Європі. Заслужують на увагу також нові інституційні форми, в яких патріотизм утілюється як сукупність уявлень політичного світосприйняття в умовах дезінтеграції традиційних ідеологій і зростання значення політико-комунікаційних маніпуляцій. Приклади конкретних країн Європи є своєрідними кейсами, які дають змогу уявити більш широкі тенденції та спрогнозувати розвиток ситуації в майбутньому. У сучасній Франції склалася унікальна ситуація, у якій патріотичні сили змушені, з одного боку, конкурувати між собою, а з іншого – мають налагоджувати співпрацю за для збереження свого статусу й політичних позицій в умовах зростання популярності маргінальних політичних об'єднань. Інституційний вимір у цій проблематиці дає змогу побачити, які форми є найбільш оптимальними для вираження патріотичних настроїв у всій їх повноті та різноманітності, позначити тенденції формальної та неформальної політичної участі, скорегувати уявлення щодо інституційних компонентів політичної системи. Франція є однією з провідних демократій світу, тому її приклад є визначальним і симптоматичним для низки країн, що мають континентальну систему державного управління й політичного представництва. Також цей приклад є цікавим для сучасної України, в якій відбувається трансформація інституційних форм патріотичних сил і пошук ними нових оптимальних і ефективних інституційних форм.

Аналіз наукових досліджень. Розвиток партійної політики у Франції став предметом зацікавлення таких українських науковців: П. Ворони [2], М. Гримської [3], Г. Негуляєвої [5]. Ними були розроблені такі аспекти теми, як особливості партійної системи у Франції, руйнування монополії Національного фронту, опозиційний уряд як складова частина парламентської демократії. Поряд із цим потребує вивчення динаміка зміни патріотичних політичних сил сучасної Франції як політичних інститутів.

Метою статті є встановлення особливостей інституційної еволюції політичного патріотизму в сучасній Франції. **Завданням статті** є виокремлення інституційних форм, що є базовими й перспективними для сучасного французького політичного патріотизму.

Основний зміст статті. Інституційні форми реалізації принципів політичного патріотизму в сучасній Франції визначаються різновекторністю та поширенням на всі сегменти політичної системи. Внутрішня політика Франції в умовах терористичних загроз і ускладнення ситуації з міграцією призводить до необхідності ухвалення жорстких і непопулярних рішень, які неповною мірою узгоджуються з ідеалами європейської інтеграції, традиціями французького республіканізму та тривалою практикою мультикультуралізму. Інститути державного управління Франції мають демонструвати патріотизм і лояльність. Однак рішення ухвалюються з урахуванням зміни ситуації та на прагматичних засадах. На думку В. Броннікова й О. Нефедової, «ситуацію можуть ускладнювати проблеми акультурації – процесу взаємовпливу культур, сприйняття одним народом повністю або частково культури іншого народу. Це простежується з 2004 р., коли законом було заборонене носіння відкритих знаків релігійної приналежності й зовсім не обговорювалася законність вихідних днів або канікул у зв'язку з релігійними святами» [1, с. 5]. Прояви інституалізації політичних принципів патріотизму в сучасній Франції полягають у реструктуризації партій правого політичного спектра, а також у сприйнятті політичним істеблїшментом Франції настанов правої ідеології.

Захист національних інтересів Франції пов'язаний із політичною традицією голїзму, однак спадкоємцями голїстського політичного руху вважають себе надто багато політичних сил, між якими наявна гостра конкуренція. Крім того, у Франції є дуже сильними традиції лївих і лїберальних політичних сил, які виступають опонентами правих і консерваторів. Вони висувають альтернативні варіанти політичних рішень, нерідко використовуючи патріотичну риторику. Як зауважують В. Бронніков і О. Нефедова, «при цьому варто зазначити, що вже близько двадцяти років імїграція залишається у Франції великою політичною проблемою. Вона стала причиною дебатів між правими й лївими силами, а з погляду крайніх правих зводиться до того, що імїграція становить небезпеку для нації. Її прибічники обстоюють ідею необхідної організації масового повернення осіб, що не мають французького громадянства, у країну походження» [1, с. 5]. Полїтична консолїдація французьких правих сил навколо проблеми міграції спричинила узгодження їх дій і взаємодїю.

Водночас наявність істотних розбїжностей між крайньоправими політичними силами зумовлює появу розбїжностей у їх зверненнях до французького суспїльства. Вони істотно різняться й не сприяють єдності електоральної бази. До проблеми міграції та тероризму у Франції приєднуються проблеми економічної кризи та загальноєвропейської рецесїї, яка не може бути подолана протягом кількох останніх років. Також переосмислення ролї патріотичних політичних сил пов'язане з переглядом зовнїшньополїтичної ролї Франції в глобальних стратегїях НАТО і ЄС. Через це політичне керївництво Франції перебуває в складному становищі, що полягає в балансуванні між необхідністю жорстких дій і дотриманням принципів демократїї. «Основні положення партїї Ле Пена будуються на протидїї зростаючому припливу арабів і вихідцїв із країн Півнїчної Африки», – стверджують В. Бронніков і О. Нефедова [1, с. 5].

Об'єднання французьких патріотичних і республіканських політичних сил під час електоральних кампаній пов'язане також із протидією ліволіберального середовища, яке у Франції має дуже міцні позиції. Перемога відносно правого президента Н. Саркозі свого часу була пов'язана з наслідками тривалого перебування при владі соціалістичних політичних сил. Так само кампанія Е. Макрона засвідчила, що попит на патріотичні гасла й політичні дії у Франції лише зростає. Отже, політичний патріотизм у Франції потребує певних форм інституалізації. Вони створюються в умовах радикалізації вимог щодо захисту інтересів нації, а також зростання значення етнічного й конфесійного підґрунтя французького націоналізму. Разом із тим повне домінування правих і правоцентристських сил у Франції є малоімовірним. Тому інституційною формою політичної сили Е. Макрона став широкий громадський рух «Республіка на марші».

Утілення в життя правоцентристської політичної програми Е. Макрона ускладнюється балансом сил між президентом, урядом і парламентом. У цьому закладені основи подальшої зміни правоцентристів і лівоцентристів у політичному істеблішменті Франції. Неможливість однозначних і комплексних реформ, які мають дати результат, який би задовольняв більшість електорату, веде до потенційного незадоволення французьких громадян. Тому для діючого президента Франції одним із основних завдань є створення якомога масовішого політичного руху, який би змінив ситуацію на парламентських виборах. Як описує В. Сичова ситуацію середини 2000-х, «через виникнення диспаритету між правим президентом і лівою більшістю в Сенаті можна вважати, що відбулося фактичне (умовне) збільшення рівня впливу інституту політичної опозиції на державне управління до незначного (В=1), при формальному рівні відповідного впливу «майже незначний» [7, с. 90].

Велике різноманіття правих політичних сил у Франції пов'язується з активністю не лише груп, але й окремих індивідів, які ведуть публічну пропаганду своїх поглядів. До таких груп належать «Радикальна єдність», «Блок ідентитарів», «Партія французьких націоналістів у Європі», «Партія нової сили» та інші. До перемоги партії Е. Макрона «Республіка на марші» на парламентських виборах 2017 р. у Франції не було єдності між парламентом і президентом. Уряд належав більш-менш стабільним коаліціям правоцентристів, в основі якої перебували республіканці – «Рух за республіку» та «Союз за народний рух», а також «Союз за французьку демократію» та лівоцентристські партії, що групувалися навколо соціалістичної партії. Якщо розглядати партію Е. Макрона «Республіка на марші» та партію республіканців як правоцентристські й патріотичні, то нині вони сукупно мають у Національній асамблеї 309 місць + 112, у Сенаті – 28 + 144, у Європейському парламенті республіканці мають 19 місць, у регіональних радах республіканці мають 7 президентів із 17-ти та 44 очільника рад у департаментах [10]. Принципами цих партій є відстоювання французького суверенізму, протекціонізму, євроскептицизму, економічного лібералізму, соціального консерватизму, ліберального консерватизму. Національний фронт Марін Ле Пен отримав 22 президентських місця в регіональних радах Франції. Це свідчить про те, що патріотичні сили у Франції, включно з радикально-націоналістичними й правоцентристськими, отримують контроль над багатьма представницькими й виконавчими інституціями у Франції. Як відомо, у Франції функціонує континентальна система державного управління та місцевого самоврядування, в якій останнє є ланкою першого. Усе це свідчить про значний контроль правих сил над інституційною структурою сучасної Франції. Як показує французька політична ретроспектива, «незважаючи на масові протести наукової спільноти, бажання Н. Саркозі виявилось більш стійким; як і планувалося, дещо в імміграційній політиці було змінено. Проте багато ідей Н. Саркозі так і не вдалося втілити в життя за час свого президентства. По-перше, Н. Саркозі наголошував на необхідності

обмежити кількість іммігрантів – раз і назавжди. Для цього він планував скоротити потік іммігрантів зі 180 тис до 100 тис. на рік. По-друге, мав на меті запровадити політику вибіркової імміграції. По-третє, мав намір переглянути Шенгенську угоду, підписану ще за часів Міттеррана» [8, с. 289]. Отже, відстоювання французькими патріотичними політичними силами національних суверенних прав французів на першочергове отримання робочих місць і протекціоністські заходи щодо французьких національних виробників викликають симпатії у великій кількості французів. Однак ситуація в сучасному ЄС після виходу з нього Великобританії не залишає французькому правоцентристському керівництву значного простору для реалізації протекціоністських реформ, які б мали підірвати принципи співпраці та взаємодії між ключовими країнами євроспільноти. На думку І. Сльоти, «Франція поставила собі за мету асимілювати всіх іммігрантів, які є на її території, однак сьогодні, як і в минулому столітті, питання інтеграції так і залишається не вирішеним, проте залишається надзвичайно актуальним і є необхідною умовою для подальшої успішної реалізації політик в інших галузях. Вирішення проблеми інтеграції іммігрантів дозволить одночасно зменшити тиск на інші сфери державної політики: економічну, соціальну, візову, оборонну політику та політику безпеки» [8, с. 290].

Значна поляризація французьких політичних сил свідчить про специфіку електоральної підтримки та розподілу повноважень, за якою «переможець отримує все». Однак попри значні переваги патріотичних і правих політичних сил, контролю над інституційними важелями, системи французького політичного управління, слід розуміти, що у Франції є дуже сильною традиція політичних страйків, які можуть виводити ситуацію далеко за межі нормальної і змушувати уряд Франції й президента до консенсусних рішень. У цілому страйкова активність на різних рівнях і різних секторах економіки може звести нанівець усі правоконсервативні й праволіберальні реформи нового французького президента, навіть за сприятливих умов домінування в парламентській і президентській гілках. Також, аналізуючи ситуацію в сучасній Франції, слід розуміти, що вибори у Франції проводяться досить часто й фактично країна перебуває у фазі перманентної електоральної кампанії. Зокрема, відбуваються муніципальні вибори, вибори в департаментах, вибори в регіонах. Також перманентними є вибори до законодавчих органів, вибори сенаторів, вибори євродепутатів та інші. Таким чином, французькі патріотичні політичні сили перебувають у ситуації постійної конкуренції й імовірного перегляду результатів останніх виборів, що змушує їх до динамічних дій, а також до пошуку консолідації між собою. На думку вітчизняного фахівця, «серед допоміжних заходів, спрямованих на вдосконалення політики подальшої інтеграції іноземців, було запроваджено спеціальні безкоштовні курси для покращення знання французької мови, поглиблення розуміння цінностей республіки та для підвищення загального рівня обізнаності іммігрантів» [8, с. 290].

У розвитку французьких політичних партій відіграють велику роль співвідношення із політичною спадщиною. Наприклад, ідеться про те, що французький Національний фронт М. Ле Пен в останній президентській кампанії намагався перебрати на себе окремі риси голлістської або республіканської партії. Також французькі політичні сили різняться у своєму ставленні до конкретних питань, зокрема щодо одностатевих шлюбів. Частина французьких правих може виступати за помірковану політику в цьому контексті, тоді як окремі ліві сили можуть виступати з позицією обмежувальної імміграційної політики. Згідно з даними французьких аналітиків (згідно з перекладом Е. Хельтцвуд [11]), французькі політичні сили по-різному відповідають на політичні питання, що спричиняє дезорієнтацію французьких виборців. Вони вірять, що уряди мають здійснити ті чи інші кроки зі зміни політики, перебуваючи при владі, однак їхні очікування, скоріше за все,

не справляться. Як вважає А. Омельченко, «у Франції втота суспільства від проблем нелегальної імміграції проявилася, зокрема, в безпрецедентно високому збільшенні рейтингу ультраправого політика Ж.-М. Ле Пена, що на президентських виборах 2002 р. спромігся вийти у другий тур. Ле Пен програв Ж. Шираку, дозволивши тому мобілізувати навколо себе французьке суспільство, що сприймало Ширака як «менше зло» [6, с. 255].

Позиції французьких лівих і правих політичних сил від виборів до виборів зсуваються в перспективу комунікаційних маніпуляцій. Це, з одного боку, зближує їх ідеологічні позиції, а з іншого – утруднює вибір між політичними силами. Причиною конвергенції патріотичних і лівих та лівоцентристських політичних сил є необхідність відповідати нормам і загальному рівню європейської спільноти, оскільки Франція завжди виступала одним із лідерів цієї організації. За таких умов інституційний прогрес патріотичних політичних сил Франції, тобто проникнення правих, правоцентристських елементів до інститутів політичного управління та встановлення контролю над ними, є ситуативним явищем, яке може змінитися протягом наступної каденції функціонування виборних органів. Про це свідчить досвід президенства Н. Саркозі, який не зміг отримати шанс на другу перемогу на президентських виборах. Шанси Е. Макрона відтворити цю схему досить значні, адже у Франції є надзвичайно сильними соціальні очікування населення. Отже, новий французький президент буде змушений перебудуватися з правоорієнтованих гасел на соціально орієнтовані для того, щоб здобути прихильність громадської думки більшості французів. Як зауважує А. Омельченко, «французькі пропозиції, спрямовані на посилення антиімміграційних заходів, зустрічали спротив із боку лівих урядів країн Євросоюзу, що декларували необхідність зняття соціальної напруженості в суспільстві, зокрема, за допомогою політики пом'якшення становища іммігрантів» [6, с. 256].

Політичні перетворення у Франції в останні десятиліття засвідчили зміну класичного балансу сил між партіями. Президентські кампанії Саркозі й Олланда стали яскравим свідченням розколу в суспільстві. Завдяки цьому образом політичного патріотизму у Франції є підтримка не консервативних і традиційних цінностей, а інституцій республіки як таких. До них належить розуміння політичної ролі французької держави, її опікування традиційними принципами рівного доступу до реалізації прав незалежно від расової, етнічної або конфесійної належності. Отже, багато партій намагаються позиціонувати себе як республіканці чи спадкоємці республіканських політичних сил у минулому. Із цього приводу О. Грицина стверджує, що політична система сучасної Франції має свою виразну специфіку. Однією з її особливостей є традиція багатопартійності. Проте останнім часом з'явилося чимало свідчень того, що політичні партії Французької республіки, яка заслужено пишається своєю демократією, не мають особливої підтримки населення країни [4, с. 436].

Ускладненням для партійної діяльності у Франції є боротьба компроматів як технологія дискредитації опонентів, які отримали значне поширення. Прикладом цього стала дискредитація Ф. Фійона під час останньої президентської кампанії. Водночас решта французьких політичних сил, зокрема традиційні голлісти й подібні до них політичні сили, втратили довіру виборців через скандали в керівництві партій. Декларації щодо дотримання принципів патріотизму властиві багатьом політичним силам. Водночас їх реалізація стикається з багатьма труднощами, наприклад, з інтегрованим характером французької політичної еліти, в якій 2/3 посадовців на політико-адміністративних посадах є вихідцями з провідних шкіл публічного адміністрування. Крім того, ситуацію для реалістичних політичних сил ускладнює велика кількість радикальних угруповань, які, не маючи значної підтримки, дискредитують патріотичну риторику розголосом у ЗМІ та демонстративною активністю. Як зауважує О. Грицина, «партіям, зрештою, не вдалося дійти згоди в при-

йнятті рішень, які могли б протистояти кризам, що мали місце у Франції. Негативне сприйняття політичних партій із боку більшості населення стало особливо очевидним за останні 15 років, коли з'явилася інформація про брудні справи, в яких виявилися замішані деякі партійно-політичні діячі» [4, с. 437].

Побудова правого сценарію в політиці сучасної Франції потребує істотних перетворень у структурі французьких правих і консервативних політичних сил. Правоцентристи й лівоцентристи завжди намагалися задіяти електоральний потенціал патріотичних політичних сил із власною метою. У цілому принципи політичного патріотизму у Франції потребують перетворень у контексті європейської інтеграції. На відміну від Німеччини, в якій вибори на місцевому рівні сигналізують про можливість перемоги тієї чи іншої політичної сили на загальнонаціональних виборах, у Франції розбудова нових патріотичних політичних партій вимагає розгортання діяльності загальнонаціонального народного руху, що може забезпечити новий рівень інституційного втілення патріотичних політичних сил Франції.

Просування теми патріотизму в діяльності політичних інститутів є довготривалою програмою, яка втілюється у французькому суспільстві. Так, задовго до президентської кампанії міністр економіки Франції Е. Макрон виступав за реалізацію принципів економічного патріотизму. Водночас інституційне впровадження економічного патріотизму передбачає складний баланс між корпоративними інтересами та встановленням соціальних гарантій. Однією з причин неспроможності Ф. Олланда претендувати на другий президентський термін було скорочення значної кількості робітників у різних галузях, незважаючи на його обіцянки у 2012 р.

У цілому інституційна реалізація французького політичного патріотизму пов'язана з відновленням інтересу до французького республіканізму в кожному виборчому циклі. Як свідчить приклад Е. Макрона, його політична сила «Республіка на марші» знайшла найбільш вдалу форму апеляції до цінностей республіканізму, оскільки світська Французька республіка є полюсом стабільності для основних ідейних уподобань, планів і проектів політичного майбутнього Франції. Католицизм виступає ще однією підвалиною консервативного французького патріотизму. Водночас його цінності не є універсальними в мультикультурному суспільстві Франції. Таким чином, політичне втілення французького патріотизму відбувається через складну взаємодію державних і недержавних політичних інститутів, яка пов'язується також із соціально-економічним розвитком і впливом зовнішньополітичних і глобальних проблем. Доктрина французького патріотичного республіканізму очікує на нові варіації інституційного втілення через свою високу переконливу здатність і ціннісну привабливість.

Висновки. Інституційні втілення патріотизму в сучасній Франції переживають революційні перетворення після каденцій президентів Франсуа Міттерана й Жака Ширака. Об'єднання Європи створило умови для руху великих мас мігрантів і зміни демографічного складу французької нації в останні десятиліття ХХ – початку ХХІ ст. Реакція корінних французів на політику мультикультуралізму й асиміляції нових груп населення проявилася в зміні політичної платформи основної республіканської партії Франції – «Союзу голлістів». Набуття правими республіканцями лідерських позицій у Франції в період президентства Н. Саркозі стало відчутною ознакою загального зростання популярності правих поглядів у французькому суспільстві. Положення патріотизму є більш гнучкими, ніж догми націоналізму, тому вони забезпечують більшу привабливість для більшої кількості пересічних французів. Водночас брак перспективних і соціальних ініціатив із боку президента Саркозі призвів до реваншу лівих сил і перебування на посаді президента Франції Ф. Олланда, починаючи з 2012 р. У цей період політичний патріотизм у Франції набув

більш гнучких інституційних форм. Стали з'являтися громадські рухи й організації, які не були прямо пов'язані із голлістськими партіями, але були фактично афілійовані з ними. Зростання популярності Національного фронту М. Ле Пен було визначене на основі більшої стабільності та незмінності вимог цієї політичної сили стосовно проблеми міграції, яка набула загострення після 2013 р. Загалом спостерігається втілення політичного патріотизму в малих політичних формах – невеликих партіях, відносно молодих громадських рухах і об'єднаннях, які мають гнучку структуру й соціальну базу. Перспективою подальшого вивчення проблеми, порушеної в цій статті, є розгляд руху «Пегіда» та його партійної інституціоналізації в сучасній Німеччині.

Список використаної літератури:

1. Бронніков В. Вплив марго-міграційних процесів на внутрішню політику Франції на початку XXI століття / В. Бронніков, О. Нефедова // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Політологія. – 2012. – Т. 178, Вип. 166. – С. 4–7.
2. Ворона П. Особливості партійної системи у Франції в контексті її розвитку в Україні / П. Ворона // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. – Вип. 1 (24).
3. Гримська М. Руйнуючи монополію Національного фронту: інші крайні праві політичні партії Франції / М. Гримська // «Перспективи». Соціально-політичний журнал. – 2015. – № 4. – С. 41–47.
4. Грицина О. Місце і роль партій у політичній системі сучасної Франції / О. Грицина // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 2007. – Вип. 33. – С. 434–451.
5. Негуляєва Г. Опозиційний уряд як складова парламентської демократії : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Г. Негуляєва ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2011. – 18 с.
6. Омельченко А. Політика Франції в ЄС на початку XXI ст. / А. Омельченко // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2013. – Вип. 37. – С. 252–257.
7. Сичова В. Вплив інституту політичної опозиції на державне управління Франції (1958–2012 рр.) / В. Сичова // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 1. – С. 85–92.
8. Сльота І. Зрушення в урядовій імміграційній політиці Франції на рубежі XX – XXI століть / І. Сльота // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2013. – Вип. 36. – С. 286–291.
9. Француз А. Чинники дестабілізації демократичних політичних систем і правові способи їх запобігання / А. Француз // Університетські наукові записки. – 2014. – № 2. – С. 43–50.
10. Elections départementales : les résultats département par département [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lemonde.fr/electionsdepartementales2015/article/2015/03/21/departementales-un-premier-tour-a-quatre-inconnues_4598449_4572524.html#bsJw4I3LXZo9BbbA.99.
11. Heathwood A. The evolution of France's left and right politics, from the 1789 French Revolution to this year's election [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://theconversation.com/the-evolution-of-frances-left-and-right-politics-from-the-1789-french-revolution-to-this-years-election-76226>.
12. Political parties in France with a comparison to political parties in Britain and in the USA [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://about-france.com/political-parties.htm>.
13. Presidential election 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://about-france.com/presidential-election-2017.htm>.

14. The Macron presidency Challenges, surprises and a the promise of a new way forward for France [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://about-france.com/macron-government.htm>.

INSTITUTIONAL FORMS OF FRENCH PATRIOTISM, DIRECTIONS OF EVOLUTION IN THE XXI CENTURY

Boris Filatov

Political Council of the Political Party "Ukrainian Union of Patriots"

Dnipro, Ukraine, 49000

In the article the institutional forms of political patriotism in modern France are examined. The tendencies of expression of patriotic ideas, positions of separate political forces are considered. The valuable and ideological basis of political behaviour is determined, and connected with the political choice of citizens. Attention is paid to patriotism as an explanatory concept in the argumentation of rejection thinking of the migration processes in modern Europe. It is stated that new institutional forms must be considered with patriotism as a set of representations of the political worldview during the disintegration of traditional ideologies, the growth of political and communication manipulations. The influence of France's political patriotism on the system of political leadership is determined. The bases of cooperation of groups at political competition with the left and liberal political forces are studied.

Key words: political patriotism, loyalism, republicanism, political parties, social movements, multiculturalism policy.